

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 08-04-2020 r.

Adam Bodnar

II.511.256.2020.MM

Pan

Prof. dr hab. Krystian Markiewicz

Prezes Stowarzyszenia Sędziów Polskich „Iustitia”

e-mail: biuro@iustitia.pl

Szanowny Panie Prezesie

W moim zainteresowaniu pozostaje praktyka stosowania oraz przedłużania stosowania tymczasowego aresztowania w związku z zagrożeniem epidemiologicznym. Z uwagi na stan epidemii szczególnego znaczenia nabiera art. 259 § 1 pkt 1 k.p.k., zgodnie z którym, jeżeli szczególne względy nie stoją temu na przeszkodzie, należy odstąpić od tymczasowego aresztowania, zwłaszcza gdy pozbawienie oskarżonego wolności, spowodowałoby dla jego życia lub zdrowia poważne niebezpieczeństwo.

Osoby pozbawione wolności (a zatem także tymczasowo aresztowane) stanowią szczególnie wrażliwą grupę z uwagi na charakter zastosowanych wobec nich środków, pozostających poza ich kontrolą i ograniczającą ich zdolność do podejmowania działań ostrożnościowych. Należy przy tym powołać się na stanowisko Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka, który wezwał rządy i odpowiednie władze do pracy nad ograniczeniem liczby osób pozbawionych wolności, wskazując, że część krajów już podjęła w tym zakresie odpowiednie kroki. Władze powinny zbadać możliwości

zwolnienia osób najbardziej narażonych na COVID-19, m.in. starszych osadzonych oraz chorych, jak i również skazanych za drobniejsze przestępstwa¹.

Jak wynika z zaleceń Podkomitetu ONZ do spraw Zapobiegania Torturom i Innemu Okrutnemu, Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (SPT), konieczne jest przejrzanie wszystkich spraw dotyczących tymczasowego aresztowania w celu ustalenia, czy jest ono nadal bezwzględnie konieczne w świetle powszechnego zagrożenia dla zdrowia oraz rozszerzenie możliwości stosowania wolnościowych środków zapobiegawczych dla wszystkich, poza najbardziej poważnymi, przypadków².

Zgodnie zaś z orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach dotyczących więźniów, sytuacja szczególnego podporządkowania państwu rodzi jego szczególną odpowiedzialność, także za stan zdrowia więźnia. Choroba może bowiem tak zintensyfikować „normalne” cierpienia wynikające z pobytu w więzieniu, iż przybiorą one formę „niehumanego lub poniżającego traktowania” lub nawet doprowadzą do śmierci więźnia. Uruchomi to odpowiedzialność państwa za naruszenie odpowiednio art. 3 lub art. 2 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności³. Badając, czy osadzenie w więzieniu osoby chorej jest zgodne z art. 3 Konwencji, Trybunał bierze pod uwagę trzy elementy: aktualny stan zdrowia osadzonego, jakość leczenia (opieki) zapewnionej w warunkach więziennych oraz celowość kontynuowania pozbawienia wolności w świetle stanu zdrowia osadzonego⁴. Biorąc pod uwagę powyższe, tymczasowe aresztowanie powinno być stosowane absolutnie wyjątkowo i tylko w najcięższych przypadkach, gdy wolnościowe środki zapobiegawcze mogą okazać się niewystarczające.

Jednocześnie, pomimo praktycznych trudnień związanych z funkcjonowaniem sądownictwa w czasie epidemii podkreślić należy, że zarówno postanowienia dotyczące zastosowania tymczasowego aresztowania, jak i rozpoznawanie zażaleń od tych rozstrzygnięć wydanych w I instancji, znalazło się w katalogu spraw pilnych, zgodnie z art.

¹ <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25745&LangID=E> (dostęp: 7.4.2020 r.).

² Subcommittee on Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment Advice of the Subcommittee on Prevention of Torture to States Parties and National Preventive Mechanisms relating to the Coronavirus Pandemic, adopted on 25th March 2020, <https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/OPCAT/AdviceStatePartiesCoronavirusPandemic2020.pdf> (dostęp: 7.4.2020 r.).

³ Wyrok ETPC z 24.2.2009 r. w sprawie Gagli p. Rumunii, skarga nr 63258/00, § 56.

⁴ Wyroki ETPC: z 19.1.2010 r. w sprawie Andrzej Wierzbicki p. Polsce, skarga nr 48/03, §. 56; z 15.1.2004 r. w sprawie Sakkopoulos p. Grecji, skarga nr 61828/00, § 38.

14a ust. 4 pkt 1 i 8 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych⁵.

W okresie epidemii, nawet w większym stopniu niż zazwyczaj, istotne jest, aby postanowienia w przedmiocie stosowania lub przedłużania tymczasowego aresztowania były wydawane niezwłocznie.

Podejmowanie odpowiednich działań w powyższej materii jest kluczowe z perspektywy zapewnienia bezpieczeństwa wszystkich osób pozostających pod opieką państwa.

Biorąc pod uwagę doniosły charakter przedstawionej problematyki będę wdzięczny za podzielenie się uwagami dotyczącymi wprowadzonych unormowań i praktyki orzeczniczej kształtującej się na ich podstawie.

Łączę wyrazy szacunku

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

⁵ Dz. U. poz. 374 ze zm.